

στο βιβλίο του όσο και στα κατοπινά άρθρα του, **ἀναγνώρισε για ζωτικότερη κ' υγιέστερη την εργατική τάξη και γι' ἀνώτερα και προοδευτικότερα τὰ σοσιαλιστικά ιδανικά**, μὰ θέλω νὰ δείξω πάλι πῶς ὁ Ραμὰς ἔχει τὴν κλίση νὰλλάζει τις ιδέες τῶν ἀντιπάλων του. Ἄν λάβει τὸν κόπο νὰ ξανανοίξει τὸ «Κοινωνικό μας ζήτημα», θὰ δει πῶς ὁ συγγραφέας του δὲν ἀπόκλεισε τὸ Στ. Ραμὰ ἢ ὅποιον ἄλλον ἀπὸ τὸ νὰ διοργανώσει κι αὐτὸς τὴ δική του τάξη, ἀπεναντίας τόνισε πῶς πρέπει νὰ διοργανωθοῦν ὅλες οἱ τάξεις τοῦ ἔθνους, καθεμὶν ἀπάνω στὰ οἰκονομικά συμφέροντά της. Ἰσα ἴσα, εἶπε, αὐτὸς θάναί ὁ μόνος τρόπος ποῦ θὰ σχηματιστοῦν καὶ στὸν τόπο μας κόμματα ἀρχῶν, ὅπως τὰ νειρέβονται πάντα οἱ ρωμιοί, μὲ τὴ διαφορά πῶς, πρὶν τὸ πει ὁ Σκληρός, κανένας μας δὲν τὸ φαντάζονταν πῶς σχηματίζονται. Κι ἂν τὸ «Κοινωνικό μας ζήτημα» στρέφει τὰ μάτια πρώτα στοὺς προλετάρειους, μόνος λόγος δὲν εἶναι τὸ πῶς ὁ συγγραφέας του συμπαθεῖ περισσότερο τὴν τάξη τους, μὰ καὶ τὸ πῶς τὸ διοργάνωμά τους εἶναι εὐκολότερο, σὰν ποῦ ἔχουν πιὸ ἐνδιαία συμφέροντα ἀπὸ κάθε ἄλλη κοινωνική τάξη. Τὸ διοργάνωμα τῶν ἐργατῶν, τὸ λέει καθαρά τὸ «Κοινωνικό μας ζήτημα» θάναγκάσει καὶ τοὺς ἀστούς νὰφήσουν τὸ μεταξὺ τους πόλεμο καὶ νὰ σωματοθοῦν κι αὐτοὶ σ' ἓνα κόμμα μὲ γενικότερα συμφέροντα.

Νά πώς μάς ἀναγκάζει ἡ ἐπιμονή τοῦ Ραβὰ νὰ ξαναλέμε εἰπωμένα πράγματα. Γιὰ νάρθω πάλι στὸ προκείμενο, πρέπει νὰναγνωρίσω ὥστόσο σὰν ἓνα βήμα σημαντικὸ γιὰ τὸ Ραβὰ τὸ νὰ δεχτεί, πὼς δὲ μπορεῖ νὰ γένει κόμμα διχῶς νάχει βάση οἰκονομικὰ συμφέροντα κ' ἓνα μεγαλύτερο ἀκόμα ζήτημα πρὸς τὴν ἰδέα μας, πὼς αὐτὸ τὸ κόμμα πρέπει νάναι λαϊκόν. Μὰ ὁ φίλος μας σταματᾷ: στοὺς ὁρισμοὺς μονάχα. Δὲν προσέχει, ἔπως τοῦ τὸ ἀπόδειξα κι ἄλλοτε, ἂν αὐτοὶ κλειοῦν τίς πιδ μεγάλες ἀντιλογίαι. Κ' ἔτσι μάς δίνει σ' ἓναν ὁρισμὸν τὴ βάση τοῦ λαϊκοῦ κόματός του :

«Πρέπει να ιδρύσουμε κόμμα με βάση τα συμφέροντα του παραγωγού λαού που δεν τρώει από το δημόσιο ταμείο. Κόμμα με άπαδους δλους τους παραγωγούς, τεχνίτες, γεωργούς, εμποροβιομηχάνους, εργάτες.... με πρόγραμμα τη βοήθεια της παραγωγής με παραγωγικά έργα και εξίσωση της φορολογίας και...ξέρω κ' εγώ; με πρόγραμμα μελετημένο, στις λεπτομέρειες και στο σύνολο, που θα πολεμάει

τὸ δασκαλισμό, τὴ συναλλαγή καὶ τὴ ρουτίνα κλπ.»

Ἄν ὁ Στ. Ραμάς εἶχε στοιχειώδεις γνώσεις κοινωνιολογικές, ποὺ τίς ἀρνεῖται σὲ ἄλλους, τὸν βεβαιώνω θὰ δίσταζε νὰ μᾶς σερβίρει τὸ παραπάνω πολυσοφί. Θὰ τοῦ ἔφτανε νὰ εἶχε καταλάβει τὸ βιβλίο τοῦ Σκληροῦ, ποὺ βγήκε νὰ τὸ πολεμήσει, γιὰ νὰ μὴν παρουσιάσει τὸ παιδιαστικό αὐτὸ ἀνακάτωμα. Καὶ ἂν δὲν περιφρονοῦσε τόσο, ὅπως τὸ λέει, κάθε μεθοδικὸ σκέψιμο, θάβλεπε καὶ μόνος πῶς ἀλληλοσυναιρείται ὁ ὀρισμὸς τοῦ κόμματος τοῦ. Γιατί, ἐνὼ παραδέχεται σὰ βᾶση ἑνὸς κόμματος τὰ οικονομικὰ συμφέροντα, ἀπ' τάλλο μέρος βάζει γιὰ ὅπαδούς τοῦ στοιχεῖα ποὺ ἔχουν διαφορετικὰ καὶ ἀντίθετα συμφέροντα ἀναμεταξύ τους. Γιατί δὲν τὸ πιστέω νὰ φτάνει ἴσαμε τὸ νὰρνηθῇ πῶς ὁ κτηματίας δὲν ἔχει τὰ ἴδια συμφέροντα μὲ τὸν ἐμποροβιομήχανο, τούτος μὲ τὸν τεχνίτη καὶ τὸ γεωργὸ καὶ ὁ ἐργάτης μὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἄλλους. Μπορεῖ σὲ μερικὰ σημεῖα νὰ ταιριάζονται τὰ συμφέροντα μερικῶν ἀπὸ αὐτοὺς ἀναμεταξύ τους, στὸ γενικὸ ὅμως συγκρούονται καὶ ἡ σύγκρουση αὐτὴ γεννάει τὸν οἰκονομικὸ ἀγῶνα, ποὺ στὸ διακανονισμό τοῦ ἀπὸ τὴν πολιτεία ἀλλάζει σὲ πολιτικὸ καὶ ἔτσι τὰ ἀντίθετα καὶ διαφορετικὰ οικονομικὰ συμφέροντα γίνονται ἡ βᾶση τῶν διαφορῶν κομμάτων. Γιὰ νὰ μὴν πολυλογῶ, παίρνω ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Ραμά. Ἐνα ἄρθρο στὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος τοῦ εἶναι καὶ ἡ ἐξίσωση τῆς φορολογίας. Παρακαλῶ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ κόμματος νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ: Νομίζει τόντις πῶς θάβρει πρόθυμα νὰ στρέξουν ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ νειρέβεται γιὰ ὁπαδούς τοῦ κόμματος τοῦ; Δὲ θέλω νὰ τὸν στεῖλω μακριά, στὴ Γερμανία λ. χ., γὰρ δεῖ πῶς διαλύεται στὰ ἑξ ὧν συνετέθη τὸ περίφημο μπλὸκ (πῶς θὰ τὸ πούμε ρωμέτικα, κ. Πουλημένε;) τοῦ Μπύλω, σκοπιάοντας στὰντίθετα συμφέροντα τῶν συντηρητικῶν καὶ φιλελεύθερων ἀπάνω στὴ φορολογικὴ μεταρρύθμιση ποὺ ὑπόβαλε στὸ Ράιχσταγ ἡ γερμανικὴ κυβέρνηση. Μοῦ φτάνει νὰ τοῦ θυμῶσω ἐκεῖνο ποὺ εἶδε μὲ τὰ μάτια τοῦ στὸν τόπο μας τώρα στερνά. Ἐννοῶ τὸ ναυάγιο τοῦ κ. Γούναρη στὴν προσπάθεια νὰ ἐξισώσει τὴ φορολογία μὲ τὰ ἀντικεφαλαιοκρατικά τοῦ νομοσχέδια. Στὸ ναυάγιο αὐτὸ ἄς δεῖ καὶ τὸ ναυάγιο τῆς δικῆς τοῦ οὐτοπίας καὶ ὁ Στέφ. Ραμάς καὶ στὸ ἴδιο ναυάγιο ἄς δεῖ ἀκόμα, ἂν ἔχει τὴν καλὴ διάθεση, καὶ ἂν ἔχομε ἢ ὄχι τάξεις καὶ στὸν τόπο μας, καθὼς καὶ ἂν τὸν κυβερνᾶνε τούτον οἱ λίγοι ἐπιτή-

δεισι, πού φαντάζεται, ἢ ἡ δύναμη τοῦ πλούτου.
Λόγια περισσότερα τὰ βρῖσκω περιττά σ' αὐτὸ τὸ
θέμα.

Τὸ ἴδιο περισσότερη συζήτηση δὲ μοῦ χρειάζεται· καὶ γιὰ τὰ μέσα ποὺ πρότεινει γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόμματος, γιατί ἔσο ἡ βία τοῦ στερνοῦ εἶναι καθάρια σύγχυση, τέτοια θάνατο καὶ τὰ μέσα. Τὰ ξεσηκόνω μόνο γιὰ νὰ δείξω ποιοὶ εἶναι οἱ πραγματικοὶ ἀντιγραφεῖς καὶ διασκευαστὲς τοῦ τί γίνεται ἄλλου, ἐκείνοι ποῦ, βλέποντας τὸ δρόμο τῆς οικονομικῆς ἐξέλιξης γενικὰ στὸν κόσμο καὶ μὴ θαρρώντας πῶς ἡ Ἑλλάδα εἶναι νησί στὸ φεγγάρι, φαντάζονται πῶς θὰ γένει ἀναγκαστικά ἡ ἴδια ἐξέλιξη καὶ ὁ αὐτὴ, ἣ ἐκείνοι ποῦ ἀραδιάζουν τέτοιες πάλαι ἰταλικὲς σαλάτες :

«Ποιά είναι τὰ μέσα πού θά μεταχειρισθῶμε γιὰ τὴ δημιουργία του ; Φωτισμός τοῦ λαοῦ. Ὑπόδειξη τῶν συμφερόντων του. Ὑποσχέσεις πραγματοποιήσιμες κι ἀπὸ αὐτοῖς γιὰ τὸ καλὸ του καὶ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου. Ὁργανώσεις γεωργικῶν συνδέσμων. Ἐνώσεις συντεχνιῶν. Συνδικάτα μικροκτηματιῶν καὶ μεγαλοπαραγωγῶν. Σύνδεσμοι ἐργατῶν καὶ τὰ παρόμοια.»

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει)

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

TO TAE IAI

Τὸ τρεχαντήρι μου λευκὸ καὶ τὰ παννὶά χιονάτα,
Συνταιριασμένα τὰ κουπιδά σφιχτά μὲ τοὺς σκαρμούς·
Καραβοκύρη ἀκούραστο θὰ στήσω μου τὰ Νιάτα
Καὶ γιὰ ξανθὰ ναυτοπούλα τοὺς ἄμετρονς καημούς.

*Πρός τὴν πολύβοη θάνοιχτῷ τῇ θάλασσᾳ τοῦ κόσμου..
Μὲ τῶν στοιχείων τὴν ἄγρια τὴ δύνη θάντρευντῶ,
Καὶ θεὰ λάμνω ἀκούραστα καὶ θὰ κοιτᾶζω ἐμ-
πρὸς μου...*

**Αγγώριστη, τὴ μοῖρα μου καὶ Σένα γιὰ νὰ βρῶ !*

ΔΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ'

N. ΠΟΡΙΩΤΗΣ μεταφραστής

ΜΕΡΟΣ Δ'.

(Δωμάτιο Ισόγειο, κάτωσπορο, ἀπλό, μὲ δυὸ τοίχους—ποὺ σχηματίζουν ἀγκωνή σχεδὸν διάνοιχτους πρὸς τὸ φῶς μὲ μιὰ σειρὰ τζαματιά, σὸν τεπιδάριο ἀρχαίου λουτροῦ. Τὰ στόρια εἶναι σκηκωμένα· μὲς' ἀπὸ τὰ γυαλιὰ φαίνονται οἱ ροδοδάφνες, οἱ μυριανέες, τὰ σκοῖνα, τὰ πεῦκα, οἱ χρυσὲς ἄμμιον· διές, ὅπου εἶναι σκορπισμένα ξερὰ φύκια, —φαίνεται ἡ θάλασσα ἀκύμαντη μὲ λατίνα παννία σκορπισμένα ἰδῶ κ' ἐκεῖ, τὸ εἰρηγικὸ στόμα τοῦ "Ἄρουν, πέρα' ἀπὸ τὸν ποταμὸν τῆς γαμοδέντρα τοῦ Γόμπου, οἱ στάνες τοῦ Σάν-Ροσφόρ, τὰ μακρυνὰ βουνὰ τῆς μαρμαροφόρας Καρράρας.

*) Ἡ ἀρχὴ του στο 344 φύλλο.

Μιά θύρα πού πηγαίνει στὰ μέσα τοῦ σπιτιοῦ
εἶναι στὸν τρίτο τοῖχο. Ἀπὸ τὸ ἕνα πλάι τῆς θύρας,
ἐπάνω σὲ μιὰ κονσόλα, εἶναι ἡ Γυναικὴ μὲ τὸ μπουν
κελλάκι—τὸ γνωστὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀντρέα Βερόνικιου,
—νέα φιλενάδα, πού ἔλθε ἀπὸ τὸ ἄλλο σπῆτι σὰν πι-
στὴ συντηροφά, καὶ εἶναι ὅμως τὰ ὄρατα τῆς χέρια
ἀνέγγιχτα πάντα, μὲ χάρη ἐμψυχωμένη πρὸς τὸ μέ-
ρος τῆς καρδιάς. Ἀπὸ τὸ ἄλλο πλάι εἶναι μιὰ παλιὰ
ὄπινέττα—τοῦ καιροῦ τῆς Ἑλλάδας Μπατοιώκκη,
δοκιμάσας τῆς Δούκκας—μὲ κάσσα ἀπὸ σκοτεινό-
χρωμ) ἐύλο ψηφοθετημένο μὲ ἀσπρονδερά κοψίδια,
πού τὴν ἀναβαστάζει νε μικρὲς Καρσάτιδες χρυσωμέ-
νες, τοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἀυτοκρατορίας, μὲ τίς τέσσερες
τίς ποτήθρες τῆς ἐνωμένες σὲ σῆμα λύρας.

Εἶναι ἀπομνημόνευο τοῦ Σεπτεβρη. Τὸ χαμόγαλο τοῦ Θέρους ποὺ φεύγει, λὲς καὶ μαγευθεὶς διὰ τὰ πράγματα. Στὸ ἐρημικὸ δωμάτιο εἶναι αἰσθητὴ ἡ παρουσία τῆς μουσικῆς ψυχῆς ποὺ κοιμάται στὸ βάθος τοῦ λησμονημένου ὀργάνου, σὰ νὰ γλῆζονται ὡς κ' οἱ καλίστρες οἱ κόρδες ἀπὸ τὸ εὐθὺ ποὺ μετράει τὴ γλίσση τοῦ γεγονοτικοῦ χυαλοῦ.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

(Ἡ ΣΥΛΒΙΑ ΣΕΤΤΑΔΑ προβαίνει στο κα-

τάφωλι, ξερχόμενη από μέσα' στέκει' κάνει λίγα βήματα προς τὰ τζιμωτά' κυττάζει απ' ἀγνάντια μακρὰ, κυττάζει γύρω της, μὲ μάτια δσο δὲ γίνεται θλιμερά. Εἶναι στὴ στάση της καὶ τὸ ὄπλερο, πὸν θυμίζει μὲν ἀδριστην ἰδέα πτερωτῶν ψαλιδισμένων, πὸν δίνει τὸ δόροστον συναίσθημα μᾶς δόναμης ταπεινωμένης καὶ κολοβῆς, μᾶς ἐδγένης ἐξουτελισμῆς, μᾶς ἀρμονίας σπασμένης. Φορεῖ φόρεμα σταχτερό, ὅπου στοὺς γύρους του ἔχει ἕνα στενὸ μαῦρο σειρήτι, σὰ μὴ γραμμὴ πένθους. Τὰ μακρὰ μακία κρύβουν τὰ κολλὰ της χέρια, πὸν τὰ κρατεῖ τεντωμένα κάτω στὰ πλευρὰ καὶ κἀποτε σφιγμένα ἐπάνω, λιγὰς πρὸς τὰ πίσω, ὥς γιὰ νὰ τὰ κρύψῃ στὶς ὀπίπλες, μ' ἕνα θλιβερο κίνημα ντροπῆς.

"Απόξω, ανάμεσα από τις πυκνές ροδοδάφνες, παρουσιάζεται μια γυναικεία μορφή - ή ΣΕΙΡΗΝΟΥΔΑ - που έχει την όψη νεράιδας και ζητιάνας, με τη στάση του άθροιστου που κατασκοπεύει." Ερχεται κλεφτάτα προς τα τζαματά, με βήμα άλαφρό, αναστασιωνοντας με τ'όνα χέρι τὸ φύλλο τῆς ποδιᾶς της, γεμάτο με φύκια, με κοχύλια και θαλασσινούς)

ΣΥΒΛΙΑ (ξανοίγοντάς τηνε καὶ πηγαίνοντας νὰ
τὴν ἀνταμώσῃ μ' ἓνα ἀναπάντεχο ψυχρόμητο χαμό-